

Laci levelének fordítása.

Shanghai, 1945. szept. 20.

Kedves Volán és Pista!

Ez az első levelém a béke visszatérése óta. Mi itt utcai harcokra voltunk előkészülve, a várost állandóan bombázták, s ha a japánokat nem kényszerítik Oroszország hadbalépése és az atom bomba által a fegyverletételre, mi sem kerültük volna el Budapest sorsát. A város még nincs elfoglalva, de várjuk a kínai és amerikai hadsereg bevonulását. Csak amerikai katonai parancsnokság van itt.

Ezt a levelet az első postával küldöm. Részletes választ várok tőletek, melyben beszámoltok összes élményeitekről s főleg arról, hogy mindenki életben maradt-e? A kritikus napokban, amelyet Magyarország átélt a háború folyamán, sorsát napról-napra követtem a legnagyobb aggodalommal. Tudtam, hogy ti Pzirákon vagytok, és azt is tudtam, hogy ott súlyos harcok voltak. Mi történt Edittel Vácon és jivi családjával? Láttam Piradó filmet Budapestről az Orosz Klubban, s így képzelem min mentetek keresztül. Rettenetes tapasztalat lehetett. Csak azt remélem, hogy mind életben vagytok.

Azt hiszem érdekel titeket az, hogy október 18-án, amikor meghallottam, hogy a Kormányzót erőszakkal elmozdították, s sürönyöztem Végh, magyar miniszternek Tokioba, kérve őt, hogy jelöljön ki valakit, akinek átadhatom a konzulátust, mert én megtagadom a Hitler által kijelölt báb-kormánynak a szolgálatot. Ez nagyon kockázatos lépés volt, mert a japán megszálló csapatok az egész magyar kolóniát gyűjtő táborba vihették volna, engem pedig mint árulót elfoghattak volna, csak úgy mint ahogy az olasz kolónia egy részével tették, de ezt meg kellett tennem, mert lelkiismeretem azt diktálta, hogy ez az egyetlen helyes út. A miniszter válasza az volt, hogy teljesen egyet ért velem, s hogy a kínai és japán külügy-minisztérium tudomására hozta, hogy ő ép úgy mint én megtagadjuk az új kormány elismerését és annak való engedelmisséget. A miniszter /követ/ táviratozott Budapestre is, s a fentieket tudomására hozta a Szállási kormánynak is. A japán megszálló hatóságokat úgy látszik nem értesítette a japán külügy-minisztérium, mert nem molesztálták, s így a konzulátust 1945. május 18-ig nyitva tartottam, azóta is folytatom a munkát mint a Magyar Közösség elnöke, s képviselem az ő érdekeiket. Mit hoz a jövő még nem tudom, csak azt tudom, hogy megpróbálom kötelességemet megtenni és a magyar kolónia érdekeit megvédeni, amint az én rám ruházott mint egész Kína magyar konzulára. Tekintve, hogy Shanghaiban nincs orosz konzulátus, így nem tudtam hirt kapni rajtuk keresztül otthonról. A mi tokiói követünket kértem meg, hogy a tokiói orosz követség segítségével sürönyözzön Budapestre, hogy a magyar kolónia minden egyes tagja jól és biztonságban van kínában, ugyancsak kértem, hogy ezt tegyék közzé minden magyar ujságban is. Hogy ez megtörtént-e nem tudom, mert most nem érintkezhetünk a követségünkkel. Az egész magyar kolónia mellett áll, s októberi lépésemet helyeselte, kivéve egy-két félrevezetett személyt. Én mindig tájékoztattam a világ eseményekről a rövid-hullámu rádióm által, melyet én egyedül mint konzul tarthattam meg. Mi teljesen el voltunk vágva a világtól, s a német és japán háborús propagandának voltunk kiszolgáltatva.

Múlt év márciusa óta a legnagyobb aggodalommal követtem a magyarországi eseményeket, s már abban az időben gondoltam arra a lépésre, amelyet októberben meg is tettem, de kötve voltam kötelességemhez, melyet meg kellett tennem, s nem hagyhattam a kolóniát sorsára. Amint az orosz konzulátust itt megnyitják, érintkezésbe fogok velük lépni, hogy segítségükkel hirt kaphassunk otthonról. Uelenleg csak a Tass hirszerző képviselőlet működik Shanghaiban, aminek tagjaival kolóniánk igen jó viszonyban van.

Az világos előtttem, hogy Kossuth politikája, a szlávokkal való együttműködés lesz megvalósítva. A magyarok, beékelve az északi és déli szláv nemzetek közé, kénytelenek lesznek még nagy áldozatok árán is meg egyezésre lépni velük. Bármilyen nagynak látszanak ezen áldozatok most, a későbbi nemzedékeknek megtérül ez majd teljesen. Nekünk szorosan együtt kell működni velük, hogy ez által nemzeti egységünket és nemzetünk jövő-

jét megvédjük.

Kedves Pista, amint irni tudsz, kérlek, értesíts véleményedről. Amint már tudod is, mi 1945 óta teljesen el vagyunk vágva a magyar belügyi hírektől. Ugy kell minket tekinteni mintha szigeten élnénk, mert a hírek, amelyet rövid hullámon fogtam egyenlők nullával. Minket különösen érdekelne, hogyan sodródott bele Magyarország ebbe a háboruba. Vajjon lehetséges lett volna elkerülni ezt az erős német nyomás mellett, s ha igen ki volt a bűnös; mi volt Teleki halálának az oka, stb.

En erősen hiszem, hogy ez a tragédia nem nagyobb mint nemzeti tragédiáink a múltban, s hogy tud fogjuk élni, ha összefogunk s mindenki legjobb képessége szerint fog dolgozni az újjáépítésen. A mi új országunkban lusta gazdagoknak és spekulánsoknak nem lesz helyük. Magyarország valódi gazdasági helyzete is érdekelne, s az, hogy családunk személy szerint szenvedett-e valami veszteséget otthonában és vagyonában. Apáti és Szirák megmenekültek? Azt hiszem Apáti kívül esik az új föld reformon, de Szirákkal más a helyzet. Tudom, hogy töleket minden telhetőt elköveztetek, hogy a lehetséges és törvényesen megengedhető határon belül, hogy a legtöbbet megmentsetek. A helyi orosz újságokban olvastam az új földreformot, de sajnos nem az egész szöveget közölték, így nem tudom, hogy egyáltalán megtarthatunk-e belőle valamit, tekintve, hogy 1939 után vettük, vagy az alá esik, hogy Budapest környékén 50 holdat megtarthatunk, vagy a maximum 100 holdat tarthatjuk meg, vagy kérhetjük a 200 holdat a magyar ügynek itt távol keleten tett szolgálataimért. Amint értelmezem, ez csak a szántó földekre vonatkozik, az erdő és belsek szabadok. Az új földreform nem mondja ki, hogy milyen ellenértéket kapunk a kisajátított földekért.

Most pár sort családomról. Amint a Vörös kereszt által írott levelemben jeleztem, apósom 1941-ben meghalt. Különbben mind jól vagyunk, leszámítva a szomorú tapasztalatokat, amiket szereztünk. Feleségem negyénje, Mrs. Denegri, aki angol állampolgár, most jött haza japán gyűjtő táborból és most velünk van. Martin és Teo szeretne vissza menni Kanadába a Vancouveri egyetemre, s nekem semmi kifogásom sincs kívánságuk ellen. Alessa már 17 éves nagy lány, segít az édesanyjának a házimunkában. Ő örökölte apjától a lovak iránt érzett szeretetét, s érdeklődését a gazdasági élet iránt. Talán ő lesz az, aki Teo helyét átveszi majd Szirákon, ha marad belőle valami. Talán majd férjhez megy valami derék magyar gazdához. Gizella jól van, nagyon sokat dolgozott a háború alatt. Részemről kicsit megfogytam, különben jól vagyok, gondos életmóddal belfekélyem visszatérését elkerültem.

Konzuli működésemmre valót tekintetben sok esetben nagyon független állást foglaltam, mert csak lelkiismeretem vezetett s nem a paragrafusok, például így a zsidó kérdésben nem értettem azok üldöztetésével egyet. A nagy német nyomás ellenére ezen a vonalon mindig megtartottam függetlenségemet. Budapesti születésű zsidó titkárnőmet Dávid Sajtoltát megtartottam. Kérlek, érdeklődjetek családjá iránt. Testvére, Reinerné szul. Weisler Éva, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bankban dolgozik. Konzulatusom ügyvezetője, Szalay O.L. szintén zsidó eredetű, s nagy segítségemre volt itt, Féltestvére Szalay Erzsébet a Magyar-Olasz Bankban volt Pesten, kérlek őt is keressétek meg. 12 magyar állampolgárt megmentettem a ghettóba való elhurcolástól, nekik menedéket nyújtottam, s a japán katonai hatóságoknál kiharcoltam ezt. Soha sem engedtem, hogy a fasiszta párt vezetői beleszóljanak a magyar ügyekbe, ami természetesen néha nagyon kellemetlen vitákra adott alkalmat. Nagyon kellemetlen időket éltünk át azokban a napokban, amikor Oroszország hadat üzent Japánnak, s amikor a helyi kimagasló orosz egyéneket elfogták, s a híres "Híd-Ház-ba" zárták, ahol japán csendőrök kínozták a foglyokat. Később tudtam meg, hogy jomagam és három másik magyar elfogatása is tervbe volt véve, de a kapituláció megakadályozta.

Nagyon örülök, hogy a háborúnak vége van, s a terrorista légkör megszűnt, most már szabadon lélegezhetünk. Nem tudom az új kormány megbíz-e munkám folytatásával, ha igen, először szeretnék haza menni, hacsak rövid pihenésre is, ezek után a fárasztó napok után.

Aggodalommal várom a hírt felőletek, s küldök sok csokot és szeretet bátyád

László s. k.